

George Sand
En vinter på Mallorca

Översättning av
Kitty Knös

GEORGE SAND (1804-1876)

I juni 1804 gifte sig Maurice Dupin de Francueil, ättling i rakt nedstigande led till marskalken av Sachsen, med modisten Sophie-Victoire Delaborde och en månad senare föddes deras dotter Aurore, som skulle bli en av Frankrikes mest berömda författare under pseudonymen George Sand och chockera omvärlden med sina otaliga kärleksförbindelser, många av dem med kända män. Aurore växte upp på landet, närmare bestämt i Berry. Vid tretton års ålder sändes hon till det engelska augustinklostret i Paris och tillbringade där tre år. Den religiösa miljön påverkade henne starkt. I klostret lärde hon sig bland annat engelska och italienska.

År 1822 gifte hon sig med baron Casimir Dudevant från Nohant. Paret fick en son som döptes till Maurice och med tiden blev en skicklig tecknare under namnet Maurice Sand. Äktenskapet var emellertid olyckligt och mycket snart inledde Aurore förbindelser med andra män. År 1828 födde hon en dotter som fick namnet Solange Dudevant.

Två år senare lärde Aurore känna författaren och bibliotekarien Jules Sandeau och lämnade Nohant för att bo med honom i Paris. Tillsammans skrev de romanen *Rose et Blanche* och utgav den under pseudonymen J. Sand. Av Jules Sandeau fick Aurore idén att kalla sig George Sand när hon sedan fortsatte att

Lindskog & Co. Förlag
www.lindskogforlag.se
Stockholm 2014

Originalalets titel: Un hiver à Majorque
© George Sand
© Översättning: Kitty Knös
Omslag: Elin Mejergren
Grafisk form: Lennart Lindskog

Första upplagan, första tryckningen
Tryckt i Riga 2014

ISBN 978-91-85311-47-7

skriva på egen hand. Hennes första bok, *Indiana*, mottogs mycket välvilligt.

Hon lämnade snart Jules Sandeau, hade en kortvarig förbindelse med den berömde författaren Prosper Mérimée och lärde därefter känna den lika berömde författaren Alfred de Musset. Hon reste till Venedig med Musset. Där blev han allvarligt sjuk, och när han efter sitt tillfrisknande återvände till Paris stannade hon kvar hos läkaren och skalden Pagello. Han följde senare med henne till Paris, men deras förbindelse varade inte länge.

Först år 1835 begärde George Sand skilsmässa från sin make Casimir Dudevant. Året därpå reste hon med sina båda barn till Schweiz och träffade där en gammal bekant, nämligen kompositören Franz Liszt. Han presenterade sin kollega Frédéric Chopin för henne. Hon och Chopin återknöt senare bekantskapen i Paris, och han blev hennes älskare. George Sands son led av reumatism, och hon beslöt att bosätta sig på Mallorca en tid med sina barn för deras hälsas skull. Den lungsjuke, bräcklige Chopin följde med dem dit. George Sand skildrar deras vistelse i boken *Un hiver à Majorque* (En vinter på Mallorca). Hon nämner dock aldrig Chopins namn. Han kallas ”en familjemedlem” eller ”vår sjukling”. I Valldemossaklostret komponerade Chopin flera av sina skönaste verk, men George Sand fick inte mycket tid över för sitt författarskap på grund av alla praktiska bestyr i den primitiva omgivningen. Irritationen över det och över mallorkinernas trångsynthet – hon var en

okonventionell, impulsiv kvinna som levde ihop med en man som hon inte var gift med – gjorde henne starkt kritisk mot befolkningen. Hennes livliga fantasi kom henne att brodera ut vissa händelser, och rena missuppfattningar och sakfel förekommer också i boken. Man bör alltså inte tro på allt hon skriver om ön, men boken ger en intressant bild av Mallorca vid årsskiftet 1838-39 och en inblick i George Sands fängslande personlighet. Än är hon saklig och tvärsäker, än låter det som om hon berättar sagor för att roa sina barn – och sig själv.

Många biografier har skrivits om henne. Pierre Reboul, *doyen de la Faculté des Lettres et Sciences humaines* i Lille, torde vara den som senast har forskat i hennes liv. I sin engelska översättning av *Un hiver à Majorque* ger författaren Robert Graves i en rad noter ytterligare upplysningar om ön och rättar till vissa felaktigheter.

Graves påpekar bl.a. om uppgiften på s. 25 om namnet Mallorca att ön kallades så av morerna och även av de kristna fram till 1600-talet. Den romerska staden var El Palmer, som låg cirka 30 kilometer från den nuvarande. Påståendet att ön är en rest av en kontinent är också felaktigt. Balearerna har höjt sig från havsbotten. På s. 64 säger författarinnan att det enda minnet från den moriska tiden i Palma är ett badhus. Graves invänder att slottet Almudaina, som delvis är från 1100-talet, var de moriska kungarnas slott. På Calle de la Almudaina finns en morisk port, och kyrkan San Miguel var ursprungligen en moské.

Att vattnet som samlades upp i en bassäng vid Vallde-mossa skulle ha letts i kanaler till Palma, vilket sägs på s. 130, är enligt Graves oriktigt. När det gäller smek-namnet på helgonet Catalina Tomás, s. 169, säger Graves att George Sand måste ha hört fel. Catalina kallades *la beateta*, det lilla helgonet, inte *la viejecita*, den lilla gumman. Amaryllisen på s. 207 var, förmo-dar Graves, en Scilla marina eller sjölök. Det latinska namnet på sjölök är dock numera *Urginea maritima*. På s. 215 nämner författarinnan två mytologiska vattendrag, Flegethon och Erebos. Graves antar att hon med Erebos menar Avernus (eller Avernus lacus, en sjö i Italien som ansågs ha förbindelse med under-jorden). Erebos var en gud.

Om man studerar George Sands författarskap närmare finner man att hon måste ha arbetat mycket flitigt. Hon skrev ett hundratal romaner, ett femton-tal dramatiska arbeten och dessutom memoarverk, och hon medarbetade i tidningar och tidskrifter. Hon intresserade sig för allt som hände i det vid den tiden oroliga Frankrike där ministärerna växlade och oppo-sitionella riktningar försökte störta regimen. Eko-nomiskt sett gick Frankrike starkt framåt. Industrin utvecklades och stora förmögenheter samlades. Inom litteraturen hade känslan och fantasin ersatt tidigare förnuftsdyrkan. George Sand var romantiker. I sina första böcker, till exempel *Indiana*, *Lélia*, betonade hon individens rätt och känslornas fria spel. Så små-ningom började hon utveckla sociala idéer av skilda slag (*Spiridion*, *Consuelo*), men en bit in på 1840-talet

gav hon upp kampen och ägnade sig åt att skildra natur och människor i sin barndoms trakter. Hon gav ut en rad romaner där hon känsligt och idealis-tiskt, men samtidigt realistiskt, berättar historier om Berrybornas liv i helg och söcken (*Jeanne, La Mare au Diable*).

År 1847, två år före Chopins död, blev det defi-nitivt slut mellan honom och George Sand. Hon ägnade sig en tid åt det politiska livet, men insåg snart sin begränsning på det området, lämnade Paris och bodde flera månader på slottet Nohant som hon hade ärvt efter sin farmor. Snart fann hon nya älskare, hon reste mycket och skrev bok efter bok. År 1854 började hennes stora självbiografi *Histoire de ma vie* som följe-tong i La Presse. 1859 utkom *L'Homme de neige* som utspelas på en svensk herrgård och året därpå *Elle et Lui* som handlar om hennes förhållande med Musset. Betydande böcker under 1860-talet är *Le Marquis de Villemer*, *Tamaris* och *Laura*. Hon brevväxlade med författaren Gustave Flaubert, och han besökte henne på Nohant, där hon bodde under sina sista år, stän-digt sysselsatt med att skriva eller med att ägna sig åt sina barnbarn och åt traktens invånare som kallade henne "la bonne dame de Nohant".

George Sand avled i juni 1876 på slottet Nohant.

Kitty Knös

Jag började denna berättelse som ett brev till min vän François Rollinet, men det blev en bok i stället på grund av mina funderingar i fjärde kapitlet över frågan: "Varför resa om man inte är tvungen?" Just hemkommen från ännu en sydeuropeisk resa svarar jag likadant som när jag återvände från Mallorca: "Man reser i den bemärkelsen att man reser bort. Vem av oss har inte en sorg att skingra eller ett bekymmer att skaka av sig?"

George Sand

Nohant den 25 augusti 1855.

Brev från en före detta resenär till en vän som får nöja sig med böckernas värld

Du som plikttroget stannar hemma, min käre François, tror nog att jag är lycklig över att tack vare mitt oberoende kunna tillfredsställa behovet av omväxling och att det bästa jag vet i denna världen är att ge mig ut och se hav och berg, sjöar och dalar. Så är det inte. De bästa resorna har jag gjort hemma vid brasan med fötterna på den varma hällen och armbågarna mot de nötta armstöden till mormors gamla länstol.

Jag vet ju att du brukar resa så själv, och säkert njuter du då i lika hög grad som jag. Dessutom finner du allt enbart spännande och romantiskt, eftersom du inte känner till verkligheten bakom dikten. Jag föreställer mig att du ibland önskar att du fick tillfälle att utforska den och tycker att det är förspild tid och möda att bara i fantasin uppleva det som andra har sett och gjort. Det är därför jag skriver till dig nu.

Du svettas i tropikernas hetta, vandrar med halvt förfrusna fötter över snötäckta arktiska vidder, kämpar dig igenom orkaner till havs, överfalls av rövare, möter varje kväll faror av olika slag och blir totalt utmattad, medan du sitter i en bekväm länstol med dina gamla sköna tofflor på fötterna och i själva verket inte råkar ut för värre saker än att bränna några små hål på rökrocken med cigarren.

Jag vill ge dig rådet att inte gräma dig över att du inte i verkligheten får uppleva resor till fjärran trakter. När du får höra hur jag hade det under min senaste resa utanför Frankrikes gränser kommer du inte att avundas mig, det är jag övertygad om. Visst upplevde jag stunder av lycka och hänförelse, men när du läser om mina motgångar kommer du säkert att anse att jag betalade ett alltför högt pris för de stunderna.

Jag skickar dig alltså skildringen av min vistelse på Mallorca. Den skrevs redan för ett år sedan och ådrog mig skarp och samtidigt komisk kritik från mallorkinernas sida. Deras försvarsskrift är tyvärr alltför lång för att publiceras här.

Om du läste den skulle du finna att tonen och förebräelserna bara bekräftar mitt påstående om deras sätt att ta emot utlänningar. Den skulle alltså i själva verket ge mig rätt i stället för att anklaga mig, men vem skulle orka läsa igenom den? Det anses ju förresten dumt och skrytsamt att återge komplimanger som man får. Är det då inte lika opassande att röra upp himmel och jord för några skymford?

Jag förskonar dig alltså från det och nöjer mig med att berätta följande. Jag måste ju ge dig alla upplysningar jag kan om Mallorcas naiva invånare för att du skall förstå hurudana de är.

Palmas klipskaste män – fyrtio stycken påstods det – läste min skildring, slog därefter ihop sina kloka huvuden och åstadkom en minst sagt otrevlig försvarsskrift mot den omoraliske författaren som hade tillåtit sig att håna deras sinne för ekonomi och deras

omsorg om sina grisar. Här vill jag tillägga att de fyrtio tillsammans inte visade större intelligens än fyra normalt begåvade män.

Men låt oss inte tala mer om de där människorna. De var upprörda, men bör ha lugnat sig vid det här laget och själv har jag haft tid att glömma hur de uppförde sig, vad de sade och vad de skrev. Nu minns jag bara de fem sex mallorkiner som behandlade mig vänligt och tillmötesgående, och dem skall jag alltid tänka på som sända från ovan för att trösta mig och ge mig mod att bemästra svårigheterna.

Att jag inte nämner deras namn beror på att jag inte anser mig vara en tillräckligt betydande person för att någon skall fästa sig vid att just jag hedrar dem och gör dem berömda genom att tacka dem, men jag är övertygad om, och jag tror att jag har skrivit det i min skildring, att de minns mig som en vän och inte tvivlar på mina känslor för dem och anser sig innefattade bland dem som mina vanvördiga elakheter riktar sig mot.

Nu skall jag äntligen berätta för dig om Barcelona där vi tillbringade några hektiska dagar innan vi gick ombord på båten till Mallorca. Att färdas över havet från Port Vendres till Barcelona med en präktig ångbåt i vackert väder är en underbar upplevelse. Vid Kataloniens kust började vi på nytt känna vårluften som vi hade inandats i Nîmes i november, men som lämnade oss i Perpignan. Sommarhettan väntade oss på Mallorca.

I Barcelona var det strålande solsken, men en frisk bris från Medelhavet svalkade och drev bort alla moln. Vi såg den vida horisonten och fjärran bergstoppar, en del svarta och kala, andra snötäckta.

Vi gjorde en utflykt ut på landet. Innan vi gav oss i väg fick de små andalusiska hästarna som skulle dra vagnen äta duktigt med havre för att få krafter att snabbt föra oss i säkerhet igen innanför stadsmurarna om vi skulle bli överfallna.

Det är ju så nu år 1838¹ att upprorsmakare i stora hopar drar genom landet, hejdar vägfarande, tränger in i städer och byar, plundrar och skövlar, tar kvarter i sommarhusen strax utanför staden och stiger fram oväntat bakom en klippa och kräver den resande på pengar eller livet.

Trots det vågade vi oss en bra bit bort längs stranden och mötte bara några truppavdelningar *cristinos* på väg mot Barcelona. De lär vara Spaniens förnämsta trupper. Karlarna var stiliga och förvånansvärt propra efter att just ha legat ute i fält, men man kunde se både på dem och på hästarna att det hade varit ont om mat. Männens ansikten var gula och insjunkna, och hästarna lunkade med sänkt huvud och revbenen avtecknade sig tydligt på deras sidor.

En ännu sorgligare syn utgjorde försvarsanordningarna som hade byggts upp runt varje liten by och framför varje ynklig koja. En mur av stenar som hade

¹ I Spanien pågick ett inbördeskrig om tronföljden mellan å ena sidan *cristinos* som stödde änkedrottning Maria Cristina, regent under sin dotter Isabellas omyndighet, och å andra sidan *carlistas* som höll på den avlidne kung Ferdinands bror, don Carlos.

staplats löst på varandra, ett krenelerat torn som en stor nougat framför dörren eller en list med skottgluggar runt taket visade att ingen kände sig säker i denna bördiga trakt. På flera ställen vittnade de sönderskjutna försvarsanordningarna om att en strid nyligen hade utkämpats.

När vi väl hade kommit in bakom Barcelonas kraftiga befästningar – oräkneliga portar, vindbryggor, vallar och utfallsportar – hade vi inte längre någon känsla av att befinna oss i en stad i krig. Bakom en tredubbel rad kanoner och isolerade från det övriga Spanien med dess stråtrövare och upprorsmakare flanerade vackra unga människor i solskenet på ”ramblan”, en bred trädplanterad gata kantad med stora hus som våra boulevarder.

Kvinnorna var sköna, graciösa och koketta och enbart intresserade av att ordna mantiljernas veck och vifta med sina solfjädrar. Männen rökte cigarr, skrattade, pratade, betraktade kvinnorna, diskuterade den italienska operan och tycktes inte ha en aning om vad som hände utanför stadsmurarna.

Men när natten kom och operan var slut, gitarerna borta och staden överlämnad åt nattvaktarna som nu patrullerade på gatorna hörde man endast det monotona vågbruset från havet, vaktposternas rop och då och då skottlossning, ibland helt nära, ibland längre bort, ett enstaka skott eller flera i följd. Så höll det på till gryningen. Då blev det tyst en timme eller två och folk tycktes sova djupt, medan hamnen vaknade och sjömännen började röra på sig.

Under de soliga promenadtimmarna försökte jag få reda på vad det var för underliga, skrämmande ljud som hördes nattetid, men fick bara till svar ett leende och några ord om att det inte var något att fästa sig vid och att det inte var förståndigt att fråga.

FÖRSTA DELEN

1

För ungefär femtio år sedan upptäckte två engelska turister Chamonixdalen, vilket bekräftas av en inskription som har huggits in i en klippvägg vid ingången till Mer de Glace. Det är djärvt att påstå att de upptäckte dalen om man tänker på dess geografiska läge, men i så måtto berättigat som de två turisterna, som jag har glömt namnen på, var de första som visade skalder och målare vägen till denna romantiska plats där Byron inspirerades till sitt stora drama Manfred.

På det hela taget kan man säga att det är först under det senaste århundradet som de förmögna och konstnärerna har upptäckt Schweiz. Jean-Jacques Rousseau är alppoesins Christofer Columbus och, som Chateaubriand uttryckte det, den franska romantikens fader.

Jag kan inte hoppas på att bli en odödlig författare som Rousseau, men jag skulle gärna vilja bli ihågkommen för något stort som jag har gjort här i livet, och jag har kommit på att jag kanske hade kunnat göra som de två engelsmännen i Chamonixdalen och ta åt mig äran av att ha upptäckt Mallorca. Men folk är så fordrande nu för tiden. Det hade inte räckt med att låta hugga in mitt namn i en balearisk klippa. Man

skulle ha avkrävt mig en så exakt beskrivning eller åtminstone en så romantisk skildring av min resa att turister lockades att följa mitt exempel och bege sig dit. Eftersom jag inte kände någon entusiasm för ön avstod jag från äran av min upptäckt och meddelade den varken i graniten eller på papperet.

Om jag hade skrivit då, påverkad av alla sorger och bekymmer som tryckte mig, skulle det inte ha blivit någon bra skildring, och alla skulle ha undrat varför jag ville ta åt mig äran av att ha upptäckt Mallorca, när jag tycktes ogilla ön i så hög grad. Men det vore verkligen något att skryta med, det vågar jag erkänna nu, ty Mallorca är för konstnärer en av de vackraste platserna på jorden och en av de mest okända. Man kan inte med ord beskriva dess pittoreska skönhet, och jag hade aldrig en tanke på att ens försöka. Det krävs en målars pensel och gravörens nål för att turister skall förstå hur storslagen naturen är och lockas dit. Det insåg jag när jag häromdagen på mitt bord fann en vacker bok med titeln *Minnen från en konstresa till ön Mallorca* av J. B. Laurens. Boken kom mig att minnas hur vackert det var där.

Det var verkligen roligt att återuppliva intrycken från Mallorca med sina palmer, aloe, arabiska minnesmärken och grekiska dräkter. Jag kände igen alla vackra platser och de underbara färgerna och upptäckte till min förvåning att jag kom ihåg hur jag hade uppfattat dem. Det fanns inte ett ruckel, inte ett busksnår som inte väckte en värld av minnen till liv inom mig, som man säger nu för tiden, och plötsligt visste jag

att jag ville berätta om Mallorca. Inte om mina egna upplevelser där, utan om den resa som monsieur Laurens gjorde. Denne begåvade, flitige konstnär är den som skall ha äran av att ha upptäckt Mallorca. Äran som jag tänkte ta åt mig.

Monsieur Laurens resa långt ut i Medelhavet, till stränder där detta hav kan vara lika ogästvänligt som invånarna, är mycket mer förtjänstfull än de två engelsmännens vandring i de schweiziska alperna. Om den europeiska civilisationen kunde komma därefter att tullare och gendarmer avskaffades – de är det synliga beviset på misstänksamheten och fientligheten länder emellan – och om ångbåtar kunde gå direkt från Frankrike till ön skulle Mallorca snart bli ett minst lika attraktivt turistmål som Schweiz. Man skulle ta sig dit lika snabbt som till alplanet, finna en lika vacker och storslagen natur och inspireras av nya motiv.

Som förhållandena nu är kan jag inte med gott samvete rekommendera resan åt andra än konstnärer med robust hälsa och passionerad kärlek till konsten. Men en dag kommer säkerligen även sjuka och klena personer och till och med bortskämda fina damer att kunna bege sig till Palma utan större besvär och obehag än vad resan till Genève innebär.

Efter att länge ha varit bunden vid arbetet med att restaurera Frankrikes medeltida byggnadsminnen under monsieur Taylors överinseende, blev monsieur Laurens så småningom fri att pröva sina krafter på annat håll. Förra året beslöt han sig för att besöka Balearerna, som han visste så litet om att han erkänner

att han fick hjärtklappning när han gick iland på Mallorca. Han väntade sig så mycket och fruktade att bli besviken, men han fann vad han sökte. Verkligheten motsvarade alla hans förväntningar.

Som jag redan har sagt är Mallorca målarkonstens eldorado. Allt är pittoreskt, från bondens enkla hus som i detalj har bevarat den arabiska stilen till barnet klätt i trasor, triumferande i sin grandiosa smutsighet som Heinrich Heine säger på tal om torgkvinnorna på Veronas grönsaksmarknad. Landskapet är rikare på växtlighet än Afrika, men lika storslaget, lugnt och okonstlat. Det är det gröna Schweiz under Kalabriens himmel med Orientens upphöjda ro och tystnad.

I Schweiz ser man överallt forsar som störtar nedför branterna och moln som passerar på himlen, vilket ger färg och rörelse och så att säga en oupphör-
lig växling i bilden, och detta lyckas konstnären inte alltid fånga. Naturen tycks roa sig på hans bekostnad. På Mallorca är det i stället så att den väntar på honom och inbjuder honom att måla. Växtligheten antar där egendomliga och karaktäristiska former, men gör inte samma vilda och överväldigande intryck som växtligheten i Schweiz, där man alltför ofta upptäcker att landskapets linjer är omöjliga att uppfatta. På Mallorca avtecknar sig bergstoppen skarpt mot den klarblå himlen, palmen böjer sig helt naturligt ut över avgrunden utan att en stormby tvingar den att göra det och ruskar om i dess krona, och till och med den lilla förkrympta kaktusen vid väggkanten tycks posera medvetet för att glädja människan.

Först och främst skall jag nu ge en saklig och kortfattad beskrivning av Mallorca så som en geografibok skulle redogöra för förhållandena på ön. Det är inte så lätt som man skulle kunna tro, i synnerhet inte om man försöker skaffa sig upplysningar på ort och ställe. Befolkningens försiktighet och misstänksamhet har gått så långt att en främling inte kan fråga om minsta småsak utan att utsätta sig för risken att betraktas som spion. Den gode monsieur Laurens ritade av ett förfallet kastell som tilltalade hans konstnärsöga och greps av kommendanten som anade oråd och anklagade honom för att ha åstadkommit en karta över hans fästning.

”I mina ögon”, skriver monsieur Laurens, ”var det bara en brungul ruin omgiven av en kaktushäck som fanns där på stranden, men det visade sig vara Sollerkastellet. Knappt hade jag avslutat min skiss förrän fyra individer kastade sig över mig. De såg vilda ut, men hur det nu var så kunde jag inte ta dem på allvar. Jag förklarades skyldig till att ha ritat en karta över en fästning, vilket var i lag förbjudet. Fästningen blev omedelbart mitt fängelse.

Eftersom jag inte talade spanska tillräckligt bra för att kunna bevisa för dem hur befängt deras påstående var måste jag be den franske konsuln i Soller hjälpa mig. Han ryckte snabbt till undsättning, men det hann i alla fall gå tre långa timmar under vilka jag satt fången, bevakad av *señor seis dedos*, kommendanten själv, en verklig hesperidernas drake. Mest av allt hade jag lust att knuffa ner honom och hans soldater

i havet, men så snart jag betraktade honom svalnade min vrede. Om jag hade haft Charlets talang skulle jag ha använt tiden till att studera kommandanten för att senare göra en skämtteckning av honom.

För övrigt förlät jag honom hans överdrivna nit. Det var helt naturligt att den stackars mannen, som inte hade annat att förströ sig med än att röka sin cigarr och se ut över havet, utnyttjade tillfället när han fick syn på mig. När jag återvände till Soller skrattade jag för full hals åt att ha betraktats som spion.”

Fast besluten att inte ha med sig hem enbart teckningar av fängelseceller aktade sig monsieur Laurens i fortsättningen för att låta sitt konstnärsöga vila på annat än bergsstigar och verkliga ruiner.

Efter att ha vistats fyra månader på Mallorca skulle jag inte veta mer än han om jag inte hade läst de få böcker som har skrivits om ön. De gjorde mig osäker, ty dels är de föråldrade, dels motsäger författarna varandra i form av dementier och besk kritik, vilket för övrigt ofta är fallet med resenärer. För mig gäller det att finna en medelväg och rätta till vissa fel utan att sätta in nya. Jag har försökt göra det, och här följer min sakliga geografiska beskrivning. Eftersom jag inte vill betraktas som annat än turist börjar jag med att förklara att den är vida överlägsen sina föregångare som vägledning för de som vill veta något om ön.

Majorca som ön hette tidigare – monsieur Laurens kallar den *Balearis Major* som romarna, och doktor Juan Dameto, den store historieforskaren, säger att den förr kallades *Clumba* eller *Columba* – har blivit Mallorca nu. Huvudstaden har aldrig hetat Majorca, som vissa geografer behagar kalla den, utan Palma.

Ön är den största och bördigaste av alla öar i ögruppen Balearerna som är en rest av en kontinent. Ursprungligen förenade denna utan tvivel Spanien och Afrika, och på Mallorca finner man bådas klimat och natur. Ön ligger 25 *lieues*² sydost om Barcelona, 45 *lieues* från närmaste afrikanska udde och jag tror 95 eller 100 *lieues* från Toulons redd.

Ytan är enligt Miguel de Vargas *Descriptiones de las islas Pitiusas y Baleares* 1 234 romerska kvadratmil, omkretsen 143, största bredd 54 och minsta 28 romerska mil. År 1787 hade Mallorca 136 000 invånare. Antalet är nu 160 000. I staden Palma bor nu 36 000 personer mot 32 000 år 1787.

Temperaturen är inte densamma överallt. På hela slättlandet är somrarna mycket heta och vintrarna svala men inte kalla tack vare bergskedjan som sträcker sig från nordost till sydväst, och som för övrigt är ett bevis på att Spanien och Afrika hängde ihop en gång. Bergen är en fortsättning av de andalusiska bergen, och i norra Afrika möter man dem på nytt.

2 lieue = ung. 4 km.